

Библиотека „Календар”

книга 134

Издавач захваљује
Покрајинском секретаријату за културу,
јавно информисање и односе са верским заједницама
АП Војводине на финансијској подршци
за објављивање ове књиге.

Copyright © 2024 Борис Лазић

Copyright © 2024 за Србију, АГОРА

Ова публикација се у целини или у деловима не сме умножавати, прештампавати или преносити у било којој форми или било којим средством без дозволе аутора или издавача, нити може бити на било који други начин или било којим другим средствима дистрибуирана или умножавана без одобрења издавача. Сва права за објављивање ове књиге задржавају аутор и издавач по одредбама закона о ауторским правима.

БОРИС ЛАЗИЋ

У ЈЕДНОМ
ДАХУ

роман

*Волео бих да ме држава њлаћа да ништа не радим,
најросио да лежим на њоду, у својој соби, и да њишем роман.*

Булгаков

ПРОЛОГ

Синоћ ми се јавила Матилда. Налазио сам се, ваљда, испред Негреска, на Променади, и махиално бацио око на екран – гест овисника – када сам угледао њено име на екрану iPhone-а – са пропуштеним позивом, и поруком, да бих онда застао, начас, сетивши се Песника, и ње. Најпре ме је зачудило што ми мрежа другачије качи податке него обично и већ сам кренуо с намером да обришем поруку, да бих се ипак суздржао, отворио је и одслушао. Имала је исту боју гласа, исту ту живост у гласу, као некад. Деловала је помало несигурно, надала се да има исправан број и да ћу да јој одговорим. Матилда!

Одговорио сам на њен позив исте вечери. Шта рећи? Нисмо се чули преко двадесет година. Од дана када се Песник, измучен страховитим нападима панике, изнурен манијом гоњења и аудитивним и визуелним халуцинацијама, неповратно дао у бег. Напустио је, изненада, Кућу писаца у Оверњи, чији је био гост, сазнавши да у соби изнад његове борави некадашњи суграђанин из једне од некадашњих република бивше им земље. Одмах је напустио резиденцију, сео на први, брзи воз за Париз а одатле је, после дан-два задржавања код подстанара, земљака из очева, стара краја, узео лет за Београд, заувек напустивши Француску.

Све сам то знао и све ми се враћало, али нисмо причали о томе. Наше су реченице биле кратке, нејасне, испресецане, емоције су нам грунуле, одједном нека необјашњива радост, нека давна присност која се одмах, већ при првој реченици, појавила и помало нас спречавала да сročимо јасније питања и одговоре. Требало би рећи све – у једном даху! У ствари,

тражила је начин да се реши вишка књига – српских, из своје кућне библиотеке. Мужевљеве је књиге одавно била послала за Србију – Песник ми се, својевремено, јадао да му није послала све и да је задржала *најбоље* и њему *најнеоходније* – Матилда је том приликом издвојила његове од својих, а своје спаковала у кутије и одложила их у подрум. Шаранта је, међутим, неком приликом тако поплавила град да је оштетила и њен подрум. Није више знала шта да ради са вишком тих књига. Српски више ни са ким не говори. Чак га више и не чита.

Морала сам да пресечем све везе, рече. Одговорих јој да сам то разумео још онда. Има тридесет година откако смо се упознали, а дружили смо се десетак, од чега сам јој и два пута био гост, на селу. Спомињала је мајку, оца, сећао сам се њихових кућа и наших разговора. Мало је француских породица са којима сам био толико присан, можда се и зато тако живо свега сећам: села и кућа од дебелог, тесаног камена, чврсте једноспратнице пространих и светлих соба. Иза кућа су била дугачка дворишта. Њена мајка је садила ретко дрвеће, гајила разноврсно цвеће, била је права радост шетати се кроз њену башту и уживати у мирисима тих стабала, ружа и купина. Мати је умрла, рече, пре десет година. Удала сам се, за нотара, има десет година. Нажалост, немам деце, било је прекасно. Рекох да се сећам њеног брата и снајке, њихове деце. Да, права сам тетка, бринем о њима, велики су сад, студирали су у Бордоу. Тата је још жив, али ми не говоримо. Знам, глупо је, али је тако. Био је антиквар, кажем. Још држи ту радњу, одговара. Ја се бавим старом књигом. Као некад, у Паризу? Да, у Улици Светог Сулпиција, сећаш се. Да, сећам се. Сада радим на брокантама, више не држим књижару, правим аукције. Три пута годишње. Продајем ретке и старе књиге, понекад и инкунабуле. С тим у вези, требају ли теби књиге на српском? Не знам коме бих могла да се јавим, Паолија то није занимало. Он је сад у пензији, рекох, одрадио је своје, па се мирно повукао,

али би можда могла да покушаш с катедрама у Бордоу или у Поатјеу?

А шта си ти радио? Да ли си ожењен, имаш ли децу? Сећам се да си отишао негде далеко, на нека острва, да ли на Тихи океан? Слали смо ти писма, пакете. Читали смо, у *Sud-Ouest*-у, Флавијеве репортаже које је, деведесет и седме, радио с тобом.

И док ми то спомиње, свега се сећам. И првог сусрета с Песником (када ми је једне јесење ноћи пришао, у Културном центру Србије, на Бобуру, повукао ме за рукав и, најпростије речено, *увео у књижевност* – прву смо кафу то исто вече попили у оближњој кафани – *Кишовој*, рече). Сећам се и Београда и Протеста, и Пута Светог Јакова од Компостела, тих камених села и варошица од камена, Шаранте. Ла Рошел је бели него снег, на сваком кораку ми Песник показује „Моје” (односно њихове мале цркве, „Храмове”, како их, на француском, називају Реформисани, Калвинисти), од којих ниједан није старији од века или два, јер је све изворне реформаторске цркве порушио Краљ сунце. Седао бих на бицикл и возио се до оближњих шума јер ми је све – од ливада и трава, преко цвећа, и стабала, изгледа и распореда кућа – све то било другачије од париског басена и све сам то пио очима. Одаје простране и по мери човека. И, као и по селима на северу, највећа и најкомотнија сеоска просторија била је кухиња. Она сама је на приземљу заузимала половину куће и продужавала се, у дубини плаца, на шпајз и на остале, помоћне просторије. Песник је на спрату имао библиотеку у којој бисмо радили, свакодневно, ујутру, и по неколико сати. Препеви су, махом, били готови. Уговор – потписан. А из Београда је добио позив, од лекторке. Међународни позив, у трајању од читавих сат и по времена, у коме су прочешљали целокуп-

---

1 Луј XIV – „Сине мој, постаћете велики краљ; не опонашајте моју склоност ка ратовању. Настојте да олакшате бреме свом народу... довољно сам несрећан јер у томе нисам успео.” In: Albert Camus, *Carnets I*, Gallimad, Paris, 1962.

ни рукопис, од стиха до стиха, од речи до и најмање рецке. Тад и тамо сам знао да ми се нешто тако неће никада десити, да нисам те среће. Том приликом ми се и поверио: „Водимо љубав једном у месец дана”.

Били смо кућни пријатељи. Играо сам се са децом њеног брата, радо пио чај у башти њене мајке, прелиставао њене скупочене сликарске монографије. Упознао и село и околне шуме, упознао Сент и Жарнак и Ла Рошел. И све се то затим угасило, нестало је, а да нико од нас није ни запазио када се и шта све гасило. Да, били смо кућни пријатељи. Има од тога, данас, пуних тридесет година.

Морала сам да пресечем. Бојала сам се. Страховала сам да би могао да се врати.

Матилда је била одличан књижевни преводилац и старија генерација песника и прозаиста је памти из неког ранијег, веселог, београдског живота. Имали смо наш, париски, и био је једнако садржајан, и леп, док је трајао.

Живиш у Кану? Откуд то?

Морао сам, и ја, да пресечем. Овде, кад сиђем на обалу и седнем на песак, свему окренем леђа. Често не понесем ни књигу. Довољно је да отворим сва чула, довољно је да се препустим дисању мора, па да и сам, веруј ми на реч, продишем.

ФЛЕШБЕК

(Комади разговора)

Захваљујући њему, није било раџа у Србији

*Циљ нам је ослобађање свих медија, процесирање свих
мафијаша, припрема нових председничких избора*

*У Нишу је забележен рекорд у звиждању проишав председника:
јуних 45 минути!*

*Сад ће опозиција ојети тражићи од странаца да нас
изладњују*

I

ХИР

Одлазак за Француску представљао је хир. Не, стварно: отишли су јер се, тада, најпросто – одлазило: одлазило на све стране! Тако да су и они пошли. Он, као већ остварен писац и уредник више прворазредних гласила у току претходне декаде – песник, есејист; она, као новинарка и музиколог. Он у тридесет и петој, она знатно млађа. Њихов је одлазак био везан за њене магистарске студије о атоналној музици и наша су прва дружења, у Међународном студентском дому, код парка Монсурија, на крајњим ободима леве обале, везани за њен рад. Ту настају и прве напрслине у тој лепо замишљеној причи, ту, тик уз парк, покрај прекрасних вила Ар нувоа слепих улица Нансутија, Жоржа Брака; у том преласку са Лабудовога брда куд приспеваш као да прелазиш читаве границе и палиш за неко иностранство, где и Кошутњак је неки далеки недосежни рај добродошлог зеленила и хладовине, у другу средину и други крај, у другачији језик и смештај. То је била коцка, и по тој коцки је лакше пошло њој него њему, што би издијало из Игорових, овлаш ухваћених, џангризавих речевица из којих, тада, не би проговарао танани есејист.

Сећам се преласка из Монсурија у Једанаести округ (*арондисман* – уколико читалац жели да осети арому језичке еквилибристике нашег ондашњег живља, тој речи, обавезно, наглас, дати српски изговор), сећам се акције фарбања стана и усељавања, ношења намештаја – ормара, кревета, столова, столица, кутија, клавира – на осми спрат, оним уским, дрвеним степеништем, све до поткровља. Синан, ко од брега одваљен, Синан се откинуо. И данас осећам сваки свој мишић, ипак нисам физикалац.